

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Цюпа М.Р.

магістрант,

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

ЗНАЧЕННЯ РУХЛИВИХ НАРОДНИХ ІГОР І ЗАБАВ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

В останні роки в організації життя молодших школярів у школі спостерігається значне збільшення об'єму навчально-виховної роботи в сфері розумового розвитку. При цьому відзначається деяка диспропорція між збільшенням розумового навантаження, яке діти отримують в результаті великого потоку інформації, і недостатньою руховою активністю. Достатня рухова активність є необхідною умовою гармонійного розвитку дитячого організму, впливає на формування розумового розвитку та психофізіологічного статусу учнів [2]. Для підвищення рухової активності, гармонійного розвитку особистості молодших школярів, зміцнення їхнього здоров'я, розуміння його цінності, вміння дотримуватись здорового способу життя доцільним є проведення рухливих народних ігор і забав.

В педагогіці відводиться почесне місце рухливим народним іграм і забавам. Вони є цінним надбанням, елементом національної культури, що оздоровлює побут дітей, урізноманітнює довкілля, збагачує його зміст.

На виховних можливостях ігор і забав у формуванні тіла та духу акцентували увагу представники філософських і психолого-педагогічних шкіл. Теоретичні положення, розроблені в працях філософів (Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковороди), психологів (Л. Виготського,

Г. Костюка, Д. Ельконіна), педагогів минулого (І. Боберського, В. Верховинця, О. Осечинського, О. Суховерської, І. Франка, К. Трильовського, К. Ушинського) і сучасників (О. Вацеби, Г. Воробей, С. Мудрика, А. Цьося та ін.) свідчать про визначний вплив народних ігор і забав на виховання «фізично здорової і духовно стійкої особистості дитини на всіх етапах її онтогенезу» [1; 3].

Використання народного ігрового матеріалу в навчально-виховному процесі сучасної школи є особливо актуальним, коли українська освіта взяла курс на утвердження національної ідеї, яка повинна реалізовуватись, як наголошується в Національній доктрині розвитку освіти України, через залучення підростаючого покоління «до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей і молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей культурно-вітчизняних традицій, шанобливого ставлення до національних святинь, української мови, а також історії та культури всіх корінних народів і національних меншин, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних і міжособистісних відносин» [4, с. 5-6].

Через осягнення народної ігрової культури дитина входить у світ міжособистісних стосунків з ровесниками, збагачує духовний досвід, пізнає історію рідного народу, його звичаї, традиції, національні особливості; створюються умови для вираження загальнолюдських ідей добра, справедливості, естетичних поглядів, проявів любові до рідного краю, природи.

Тому під час використання ігрового матеріалу в навчально-виховному процесі необхідно врахувати можливості його змісту щодо спроможності забезпечити реалізацію освіти, виховних, оздоровчих завдань шкільного курсу «Фізична культура». Тут необхідно брати до уваги вік, стать, стан здоров'я, рівень фізичної підготовленості та інтереси дітей.

Використання календарно-обрядових народних ігор на уроках фізичної культури сприяє не лише розвитку й удосконаленню

рухових якостей, а й створює умови для виховання позитивних рис особистості, вивчення звичаїв, традицій народу, виховує любов і повагу до рідного краю, праці. Рухливі ігри, присвячені датам народного календаря, являють собою могутню рушійну силу естетичного, морально-етичного, культурно-просвітницького, патріотичного виховання дітей. Їх педагогічне значення полягає в тому, що вони є результатом виховних зусиль народу впродовж багатьох століть, і як незмінний виховний засіб передаються з покоління в покоління [3]. Разом з цим ігри і забави мають загальний оздоровчий вплив на організм школярів.

Народні ігри і забави – один з основних засобів підвищення рухової активності дітей, формування позитивної мотивації до занять фізичними вправами, виховання моральних, етичних, вольових якостей, поліпшення функціонального стану серцево-судинної, дихальної систем. Вони допомагають підвищувати фізичну підготовленість дітей, створюють сприятливі умови для змістовного дозвілля.

Відтворюючи в іграх свої уявлення про навколишній світ, діти краще пізнають відображувальні ними явища, глибше проникають в їх суть, осягають зв'язки між ними. Це сприяє перебудові та формуванню основних психічних процесів дитини, відчуттів, сприймань, мислення, мови. Створюючи уявні ситуації, перевтілюючись в образи різних людей, дитина створює інший світ, в якому органічно поєднується реальне й фантастичне. У грі діти вступають у взаємини один з одним. Спілкуючись, вони зустрічаються з багатоманітністю стосунків, осягають зв'язки, які складаються в дитячому колективі.

З метою належного організаційно-методичного забезпечення під час використання народного ігрового матеріалу й підвищення його оздоровчого виховного впливу, педагогам необхідно підбирати ігри враховуючи їх педагогічні можливості й етнічні, анатомо-фізіологічні особливості, інтереси дітей та доцільне місце заняття [1].

Перед використанням гри в навчально-виховному процесі чи під час дозвілля педагогам слід добре вивчити зміст, правила, примовки, пісні, що супроводжують, відпрацювати рухові дії, які будуть демонструвати учням. Важливо підготувати місце для проведення гри, подбавши про його безпечність.

У колективних, хороводних сюжетно-рольових іграх за наявності речитативно-пісенного супроводу важливим є вивчити слова, мелодію, чітко й доступно пояснити дітям правила гри.

Гру можна зупиняти лише у тому випадку, коли більшість учасників допускають помилки або припускається надмірна емоційність та втома.

Педагоги повинні створювати демократичний настрій керівництва грою, враховувати індивідуальні особливості дітей під час вибору вожака гри. Будувати ігрову ситуацію так, щоб залучити всіх школярів до ігрового дійства, дати можливість кожному проявити свої інтереси й здібності. В учнів необхідно формувати організаторські здібності – лідерські та виконавські вміння.

Важливо навчити школярів активного співпереживання, адекватної оцінки власних рухових дій, самоконтролю; розвивати інтерес до самостійної роботи над собою; навчити діяти в найрізноманітніших ситуаціях; розвивати їхню власну творчість; стимулювати власне самовдосконалення.

Об'єктивна оцінка поведінки дитини під час гри важлива для виховання позитивних моральних і вольових якостей. Тому педагогам потрібно чітко аргументувати своє ставлення до тих чи інших учинків учнів, переконувати їх у правильності. Це запобігає негативним проявам у поведінці дітей, знижує занадто емоційну збудженість, виключає бажання у них отримати перемогу нечесно.

Отже, українські народні рухливі ігри та забави несуть у собі високий освітньо-виховний потенціал. Вони створюють найкращі умови для формування та вдосконалення як рухових умінь і навичок, так і розвитку тілесних сил, сприяють вихованню позитивних рис характеру.

Список використаних джерел:

1. Воробей Г.В. Народні ігри та забави. Івано-Франківськ. 1992. 130 с.
2. Дубогай О. Навчання в русі: Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі. Київ: Вид. дім «Шкіль. Світ»: Вид. Л. Галіцина, 2005. 112 с.
3. Мудрик С.Б. Ефективність застосування національних рухливих ігор на уроках фізичної культури у початковій школі. Автореферат. дис. канд. пед. наук. Луцьк. 1999. С. 13.
4. Національна доктрина розвитку освіти України. Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. С. 5-6.